

Wyniki oceny użytkowości rozplodowej, tucznej i rzeźnej trzody chlewnej za 2006 rok

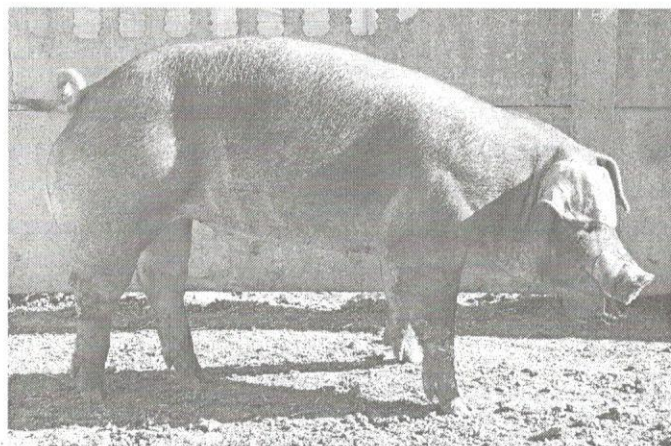
Tadeusz Blicharski, Jarosław Ptak,
Martyna Snopkiewicz, Anna Hammermeister

PZHIPTCh „POSUS”

Krajowy Program Hodowlany trzody chlewnej opiera się na typowych dla programów związkowych założeniach organizacyjnych i merytorycznych. Prowadzona jest praca hodowlana na zwierzętach ras czystych, wpisywanych do ksiąg. W wyniku krzyżowania produkowane są zwierzęta mieszańcowe, wpisywane do rejestrów. Zadania z zakresu prowadzenia ksiąg, oceny, selekcji i doboru prowadzi Polski Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POLSUS”. Czynności te wykonywane są na podstawie Decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 października 2002 r. oraz Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lipca 2004 r. (Dz.U. 2004, nr 162, poz. 1706). „POLSUS” prowadzi księgi hodowlane i realizuje zadania z zakresu oceny wartości użytkowej dla ras:

- wielkiej białej polskiej (wbp),
- polskiej białej zwistouchej (pbz),
- pietrain,
- hampshire,
- duroc,
- puławskiej,
- belgijskiej zwistouchej (bz).

Świnie rasy puławskiej objęte są Programem Ochrony Zasobów Genetycznych.

Fot. 1. Knur rasy duroc

Celem prowadzenia świadomych działań w zakresie hodowli jest uzyskanie postępu hodowlanego w zakresie ważnych gospodarczo cech oraz utrzymanie zasobów genetycznych hodowlanej populacji zwierząt. Podstawą wszystkich działań zmierzających do uzyskania postępu hodowlanego są wyniki oceny wartości użytkowej w zakresie podstawowych cech użytkowości rozplodowej, tucznej i rzeźnej.

Ocena użytkowości rozplodowej loch prowadzona jest od dnia urodzenia przez lochę pierwszego miotu. Zbierane i analizowane są następujące dane:

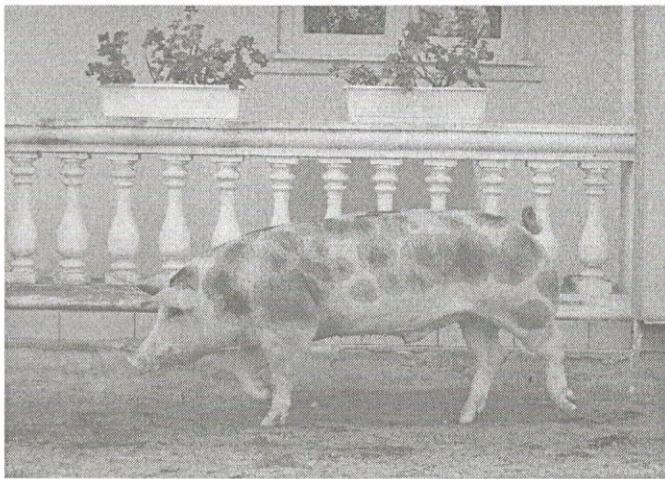
- liczba prosiąt żywo urodzonych w miocie,
- liczba prosiąt odchowanych do 21. dnia życia,
- liczba sutfów u lochy,
- wiek pierwszego oproszenia,
- długość okresu międzymiotu.

Obecnie w Instytucie Zootechniki – Państwowym Instytucie Badawczym w Krakowie szacowana jest wartość hodowlana metodą BLUP dla liczby prosiąt żywo urodzonych w miocie oraz liczby prosiąt odchowanych do 21. dnia życia. Szacowanie wartości hodowlanej dla cech użytkowości rozplodowej jest na razie w fazie testów i wyniki z tego zakresu nie są jeszcze publikowane.

Ocena użytkowości tucznej i rzeźnej knurków i loszek ras czystych i ich mieszańców przeprowadzana jest na podstawie pomiarów przyżyciowych, wykonywanych w wieku 150-210 dni. Badany jest przyżyciowy (tzn. od urodzenia do dnia pomiaru) przyrost dzienny masy ciała, standaryzowany na wiek 180 dni. W zakresie oceny użytkowości rzeźnej na knurkach i loszkach w wieku 150-210 dni wykonywane są – urządzeniem ultradźwiękowym PIGLOG 105 – pomiary grubości słoniny w dwóch miejscach nad „okiem” połędwicy (P₂ i P₄) oraz wysokości „oka” połędwicy (P₄M). Na podstawie wyników ww. pomiarów, standaryzowanych na masę ciała 110 kg, szacowana jest procentowa zawartość mięsa w tuszy. W celu zwiększenia dokładności oceny, procentowa zawartość mięsa jest dodatkowo standaryzowana na wiek 180 dni życia. Stosowane są dwa równania regresji do szacowania mięsności: jedno – dla rasy pietrain, drugie – wspólne dla pozostałych ras. Od kilku lat dla cech tucznych i rzeźnych ocenionych przyżyciowo prowadzona jest ocena wartości ho-

Fot. 2. Knur rasy hampshire

Fot. 3. Knur rasy pietrain

dowlanej metodą BLUP. Jednostką szacującą wartość hodowlaną zwierząt hodowlanych jest Instytut Zootechniki – PIB w Krakowie.

Przedstawiona w opracowaniu analiza wyników użytkowości rozplodowej loch oraz wartości tucznej i rzeźnej knurków i loszek, przeprowadzona została na podstawie danych zbieranych przez pracowników Biura „POLSUS” w stadach objętych oceną użytkowości.

Wyniki użytkowości rozplodowej

W roku 2006 w zakresie użytkowości rozplodowej oceniono ponad 31 tys. loch czysto rasowych. Najwięcej z nich należało do rasy pbz (52%) i wbp (37%). W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła liczba ocenionych loch rasy wbp, duroc i puławskiej, natomiast zmalała liczba loch rasy pbz, bz i hampshire.

Lochy ras wbp i pbz, należące do tzw. komponentu macecznego, reprezentują wysoki poziom wartości użytkowej

pod względem płodności i liczby prosiąt odchowanych do 21. dnia. Poziom użytkowości rozplodowej loch ras ojcowskich jest niższy w porównaniu z rasami macecznymi, ale ich doskonalenie skierowane jest na poprawę wartości tucznej i rzeźnej. Warto jednak zwrócić uwagę na wyniki użytkowości rozplodowej u loch rasy hampshire, które okazały się najlepsze spośród ras ojcowskich w zakresie płodności, liczby prosiąt w 21. dniu i wieku pierwszego oproszenia. U wszystkich ras zastrzeżenia budzi zbyt długi okres międzymiotu, który jest jednym z najważniejszych elementów wpływających na plenność gospodarczą loch, decydującą o efektywności produkcji. Celem hodowlanym jest uzyskanie okresu międzymiotu wynoszącego około 160 dni. Najgorsze wyniki w zakresie wszystkich analizowanych cech użytkowości rozplodowej uzyskano u loch rasy belgijskiej zwistouchiej. Należy jednak pamiętać, że niewielka liczba ocenionych loch tej rasy nie pozwala na w pełni obiektywną ocenę ich wartości użytkowej.

Wyniki oceny tucznej i rzeźnej

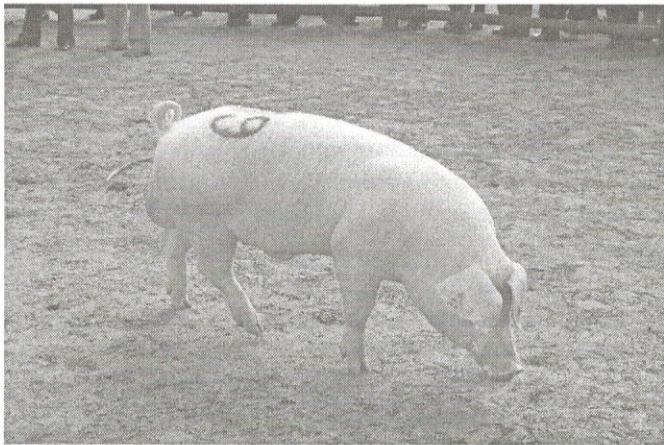
Użytkowość loszek, zarówno pod względem tempa wzrostu, jak i mięsności, jest generalnie niższa niż knurków. Wynika to zapewne z mniejszej ostrości selekcji, czynnika płci i nieco innych norm żywienia.

Tabela 1
Liczba loch poszczególnych ras objętych oceną użytkowości rozplodowej w filiach Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej "POLSUS" – stan na dzień 31.12.2006 r.

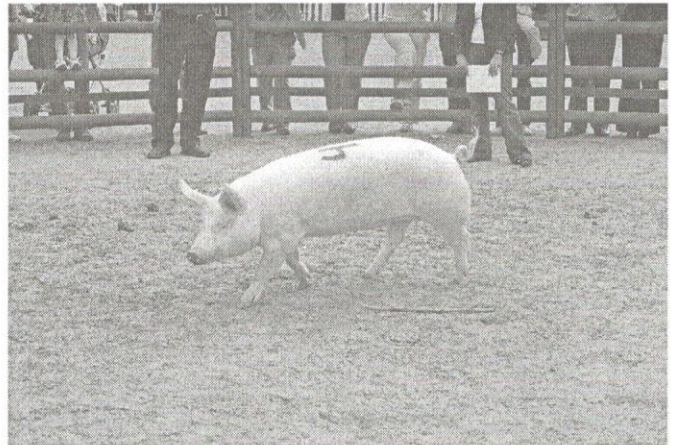
Filia PZHiPTCh "POLSUS"	Rasa							Ogółem
	pbz	wbp	duroc	pietrain	puławska	hampshire	bz	
Warszawa	824	503	65	34	33	–	–	1459
Białystok	333	309	45	4	–	2	–	693
Bydgoszcz	2159	2384	196	121	–	51	–	4911
Gdańsk	799	717	43	5	–	–	–	1564
Katowice	242	27	2	6	–	–	–	277
Kielce	265	190	16	–	–	–	–	471
Koszalin	555	119	53	39	–	8	–	774
Kraków	220	–	–	18	–	–	–	238
Lublin	582	420	32	37	510	–	–	1581
Łódź	566	321	38	18	–	–	–	943
Olsztyn	1791	876	258	157	–	61	–	3143
Opole	371	47	12	40	–	7	–	477
Poznań	2502	2132	203	117	–	30	–	4984
Rzeszów	246	115	4	19	–	–	–	384
Wrocław	409	192	14	16	–	13	–	644
Zielona Góra	357	566	40	–	–	–	–	963
Razem	12 221	8918	1021	631	543	172	–	23 506

Tabela 2
Średnie wyniki oceny użytkowości rozplodowej loch różnych ras w okresie od 1.01.2006 do 31.12.2006 r.

Wyszczególnienie	Rasa						
	pbz	wbp	duroc	pietrain	puławska	hampshire	bz
Średnia liczba loch pod oceną	16 637,9	11 462,9	1425,2	857,9	608,6	240,8	8,9
Liczba ocenionych miotów	30 074	20 788	2575	1520	1031	437	16
Liczba prosiąt żywo urodzonych	11,35	11,24	10,15	10,43	10,63	10,49	8,94
Liczba prosiąt w 21. dniu	10,59	10,50	9,67	9,92	9,81	10,18	8,06
Wiek pierwszego oproszenia (dni)	342	358	347	365	344	318	373
Okres międzymiotu (dni)	179	179	181	186	193	185	180

Fot. 4. Knur rasy polskiej białej zwiślouchej

Fot. 5. Loszka rasy wielkiej białej polskiej

Wyższe parametry w zakresie użytkowości tucznej i rzeźnej osiągają rasy ojcowskie. Knurki i loszki ras ojcowskich osiągnęły większą procentową zawartość mięsa w tuszy niż knurki i loszki ras matecznych. Jest to właściwy rezultat świadomej pracy hodowlanej. Rasy mateczne, a zwłaszcza loszki tych ras, powinny uzyskiwać umiarkowane tempo wzrostu i poziom mięsności, aby ich wzrost i rozwój mogły przebiegać w sposób harmonijny.

kiej dokładności oceny i skuteczności selekcji, mimo że w dużej mierze narzędziem pracy selekcyjnej był prosty indeks selekcyjny. Jednak w sytuacji, gdy odziedziczalność cech jest dość wysoka, selekcja na podstawie użytkowości własnej jest skuteczna.

Wysoki poziom użytkowości rzeźnej ras białych, mających w założeniu spełniać rolę komponentów matecznych, wynika także ze specyfiki polskiego rynku i struktury rolnictwa. Roz-

Tabela 3

Średnie wyniki użytkowości tucznej i rzeźnej knurków i loszek różnych ras ocenionych przyżyciowo w okresie od 01.01.2006 do 31.12.2006 r.

Wyszczególnienie	Rasa													
	pbz		wbp		duroc		pietrain		puławska		hampshire		bz	
	knurki	loszki	knurki	loszki	knurki	loszki	knurki	loszki	knurki	loszki	knurki	loszki	knurki	loszki
Liczba ocenionych zwierząt	11 241	41 770	5680	22 952	1114	1463	752	910	154	908	33	119	28	32
Przyrost dzienny stand. (g)	688	631	679	624	676	645	656	636	648	608	640	665	592	588
Średnia grubość słoniny stand. (mm)	9,5	10,8	9,2	10,6	8,7	9,4	8,2	9,2	11,9	13,7	9,0	9,3	8,2	9,9
Wysokość "oka" połówicy stand. (mm)	54	53	54	53	55	54	58	57	55	54	53	55	54	57
Zawartość mięsa w tuszy stand. (%)	58,5	56,9	59,0	57,2	59,8	58,5	62,8	62,3	56,6	54,5	59,3	58,4	61,6	60,6
Indeks oceny przyżyciowej (pkt)	109	107	109	107	103	100	114	117	97	96	95	102	100	102

U ras białych zwraca uwagę wysokie tempo wzrostu oraz jakość tuszy. Średnia grubość słoniny knurków obu ras wynosi poniżej 10 mm. Jest to wartość standaryzowana na wiek 180 dni. Uzyskanie takich wyników dla zwierząt w wieku 6 miesięcy wskazuje na możliwość produkcji tuczników (potomstwa ocenianych knurów) o wysokiej masie ubojowej, przy bardzo dobrych parametrach jakości tuszy. Należy uznać, że poziom zawartości mięsa w tuszy u ras matecznych jest relatywnie wysoki, a u dużej liczby zwierząt nawet zbyt wysoki. Jest to spowodowane wieloletnią pracą hodowlaną, w której głównym kryterium selekcyjnym były indeksy selekcyjne uwzględniające tylko wyniki użytkowości tucznej i rzeźnej. Uzyskany postęp wartości fenotypowych cech świadczy o wyso-

drobnienie gospodarstw rolnych, w tym także tych produkujących trzodę chlewną, powoduje zapotrzebowanie na świnie o bardziej uniwersalnym charakterze. I taki właśnie poziom użytkowości przyjmują świnie ras wbp i pbz.

Podsumowując wyniki użytkowości tucznej i rzeźnej z roku 2006 w porównaniu z latami ubiegłymi, zaznacza się wyraźny, stały trend poprawy wyników. Stosowane metody oceny i selekcji zapewniają uzyskiwanie postępu nie tylko w zakresie użytkowości, ale także w wartości genetycznej zwierząt. Bowiem dzięki relatywnie wysokiej dokładności oceny przyżyciowej, wspomaganą dodatkowo stosowaniem standaryzacji wyników, istnieją duże możliwości skutecznej selekcji i trafnego doboru zwierząt do kojarzeń.